

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Croesvs Et Codrvs. hoc est, Copiæ Et Inopiæ Damna vel
Lvcra, à bono iustoq[ue] Mundi Governatore Deo
Distribvta**

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1648

Capvt V. Quanta diuitijs & vitijs inter se sit cognatio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52359)

potest esse, quòd iam nihil debeant amplius metuerè, quia nihil possunt amplius amittere.

C A P V T. V.

Quanta diuitijs & vitijs inter se sit cognatio?

§. I.

Diuitijs boni bene, mali malè vtuntur.

Aborem, curam, dolorem afferunt opes, vt dixi, non tamen ex se, sed eorum culpâ, qui laborant, curant, aut dolent. Ast *unumquodq;* non hominum, sed rerum pondere iudicandum est, ait S. Hieronymus, *nec diuiti obsunt opes, si bene vtatur, nec pauperem egestas commendabiliorem facit.* Et D. Augustinus: *Vt noueritis, non pecuniam in diuite, sed auaritiam condemnari: aduertite, quod dico. Respicias in illum diuitem stantem iuxta te: & fortè in illo est pecunia, & non est auaritia; in te non est pecunia, & est auaritia.* Hæc culpabilis, & propter hanc illa vitabilis est; non quia mala, sed quia, si in malos incidit, auaritiæ sit nutrimentum. Quare sicut auaritiæ reprehensio reddit in diuites, non in diuitias, ita neque in

autho-

S. Hieronym. ep. ad Saluian.

S. Aug. in Plal. 51.

authorem diuitiarum; qui bona tribuit, quæ non nisi hominum abusu mala fiunt. Itaque qui malè diuitijs utitur, teste S. Gregorio Nazianzeno, miserabilis est, ut ille qui sponte se vulnerauerit eo gladio, quem ad vindictam hostium sumserat. Accipiuntur enim opes, ut alijs opem possint mortales suppeditare; at illi in suam perniciem eas conuertunt. Hinc Chilon dicere solebat, *Quod Lydius lapis est auro, id aurum esse homini.* Lapis enim index affricu prodit, quale sit aurû; ipsum autem aurum arguit, quale hominis ingenium inueniat. Nimirum ut gallinæ araneis pinguescunt; ac rursus ut scarabæi ipso oleo, quo alij viuunt, occiduntur; ita boni etiam malis bene, & mali bonis malè utuntur. Quia verò non mala tantùm, sed etiam occasiones malorum sunt vitandæ, age etiam hoc nomine contemptum diuitiarum suadeamus. Neque enim hîc imitandus nobis est Q. Fabius Maximus, qui cùm, capto Tarento, agerentur omnia ferrenturque, interroganti scribæ, quid fieri de dijs vellet (tabulas & signa innuebat) traditur respondisse: *Deos iratos Tarentinis relinquamus; planè qui pessimè vellet, diceret: Aurum, & opes rem periculosam auaris relinqua-*

Laërt. in vita Chilonis.

Plutarch. in Fabio

Matth. 4.
8.

mus; & inimici vox est: Hæc omnia tibi dabo, omnia scilicet regna mundi, & gloriam eorum.

S. Aug.
serm. 205.
de temp.

Sed aliter Christus consulit, aliter de diuitijs loquitur, nouit enim, quam messem hæc seges ferat; seges bona; sed apud malos in lolium degenerans. Nam qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueos, & desideria multa & noxia. Non timetis? Audite quod sequitur, Quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Non times? radix est omnium malorum auaritia. Auaritia est esse uelle diuitem, non iam esse diuitem. Ipsa est auaritia. Mergi non times in interitum & perditionem? Non times radicem omnium malorum auaritiam? De agro tuo extirpas radicem spinarum, & non extirpas de corde tuo radicem malarum cupiditatũ? ait S. Augustinus. Et Chrysostomus: Diuitiarum sequela, est luxuria, ira intemperans, furor in-

S. Chryf.
lib. Quòd
nemo læ-
ditur, ni-
si à seipso.

instus, arrogantia superba, omnisq; irrationalis motus. Verè Poëta pecuniam alloquitur:

Propert.
l. 3. & 7.

*Tu vitijs hominum crudelia pabula præbes,
Semina curarum de capite orta tuo.*

§. II.

Diuitiarum pericula, & damna.

Etsi enim bonus possit esse usus diuitiarum,

rum, tamen valde difficilis est, atque in earum possessione ingens est periculum æternæ damnationis. *Si fueris dives, non eris immunis à delicto.* Diuitiæ diabolo sunt pro visco, pro laqueo; sunt pro ansa omnis peccati; immò adeò annexa sunt diuitijs peccata, vt ipsæ quoque quodammodo diuitiæ peccata dici possint. Hinc Dominus ait: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis,* mammonam iniquitatis vocat, non solum, quia sæpe diuitiæ iniquè sunt acquisitæ, sed etiam quia possessæ non rarò sunt causa iniquitatis, vel occasio. Ita olim, *cùm roboratum fuisset regnum Roboam, & confortatum; dereliquit legem Domini, & omnis Israel cum eo.* Neque enim ipse solus Roboam, regni viribus auctis, sed etiam populus cum eo à Domino recessit. Adeò sæpe plus peccatur in regno valido, quàm afflicto. Quamobrem, Sexto Aurelio teste, Imperator Traianus solebat dicere, *diuitias esse sicut splen:* splene crescente, non bene est homini, sed vix incedere, vix respirare potest: ita crescente pecunia, crescunt morbi animorum; neq; in via virtutis finitur facilè ambulare, qui est copiosus; immò propemodum vix habet facultatem respirandi, aut ad cælum suspi-

Eccli. 11.

11.

Luc. 16. 9.

2. Paralip. 12. 1.

Cant. 2.
23.

S. Chryf.
homil. 7.
de pœnit.

S. Asteri-
us hom.
de aua-
ritia.

suspirandi; cùm interea animæ pauperum, tantò expeditiùs ad cælū subuolent, quanto sunt minùs oneratae: *Surge, propera, amica mea, columba mea*, ait sponsus. Columbam vocat, quia hæc vix habet lienem; unde perniciousiter volat, quemadmodum animæ diuitijs carentes. Diuitiæ etiam vrticæ sunt, citò vrunt; spinæ sunt, facilè pungunt; immò sicut inter vepres, viperæ, colubri, aliæque bestia virulentæ commorantur, ita inter opes omnis generis venena. *Opes luxuria occasio*; ait S. Chrysostronus, *malitia schola, turpis & defluentis vita caussa, anima corruptela, via ad diuersa ferens mala; cursus nullum habens bonum his, qui abutuntur se. Hinc fures, hinc murorum fossores, domestici transfuga in semetipsis furti morbum nutrientes. Quid multis? Est in abundantia rerum caducarum scopulus, est fons, & quædam Lerna malorum, est radix omnium vitiorum. Auaritia omnium radix malorum*, ait S. Asterius, *innumera ex se vitia progignens. Sicuti enim ij, qui aurum in sinu visceribusq; terra scrutantur, auream glebam circa principem & proprium generationis locum, cumulatum repositam inueniri narrant, & aliquas inde velut venas, in longum hinc inde produci. Sicut arborum*

arborum à stipite latè sese explicant ac diffundunt radices : Ad eundem modum imagine non minùs impropria auri & auaritia, multa video germina, multosq; surculos una, eademq; stirpe auaritia coniunctos. Quæ in genere dicta speciatim percurramus.

§. III.

Superbia è diuitijs.

A superbia initium sumamus, vnde initium sumit omne peccatum, quoniam initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit eam, adimplebitur maledictis, & subuertet eum in finem. Atque proprius diuitiarum vermis est superbia, teste S. Augustino, cui elidendo vt essent pares Philosophi, operam dederunt maximam, vt moderarentur elationem ex affluentia externorum bonorum, diuitiarum scilicet & potentia. Hæc moderatio, Christianis humilitas vocatur, quæ cohibet animum, ne insolescat, cum se homo copiosarum facultatum possessorem, & multis alijs imperitantem conspicatur; simulque efficit, ne agrè ferat, quòd his destitutus, eo in pretio non sit, apud vulgus, in quo sunt ceteri, qui his rebus abundant. Hinc Philosophum se videri volentem, qui tamen turpe ducebat, quòd patre natus esset inope,

Eceli. 10.
15. S. August. ser.
5. de Domin. &
serm. 212.
det emp.

Epictet.

apud Ari-
stot. lib.
3. cap. 26.

pe, his verbis increpat Epictetus: Estne tur-
pe tibi, quod ipse non feceris, cuius tu causa
non fueris? Quod alia ratione tibi euenit, quem-
admodum dolor capitis aut febris? Si parentes
tui fuerint inopes, aut alios reliquerint heredes,
aut dum viuunt, tenuiter se sustentant, ignomi-
nia scilicet inde ad te redundat nulla. Nec pu-
denda hac tibi cense. Discere scilicet illud potuisti
ex Philosophis. Numquamne audiuisti, turpe
id esse, quod sit dignum ignominia? id verò aliud
esse nihil, quam cui sit illudendum? Quisnamne
porrò est, quem irrideas in eo, quia ipse non fe-
cerit? Tunc verò patrem tuum effecisti talem?
an in potestate est tua, ut rectius illa se habeant,
qua ad ipsum pertinent? Permissumne id tibi est?

Senec.
ep. 87.

Quid ergo oportet? Num velle ea qua in manu
tua non sunt? aut si ista non consequare, ti-
mende turpiundo & ignominia? Incusat ex
hac radice pullulantem superbiam suam &
Seneca his verbis. Vehiculum, inquit, in
quod depositus sum, rusticum est. Mula viuere
se ambulando testantur; mulio excalceatus,
non propter aetatem. Vix à me obtineo, ut hoc
vehiculum velim videri meum. Durat adhuc
peruersa recti verecundia. Quoties in aliquem
comitatum lautiozem incidimus, inuitus erube-
sco. Quod argumentum est, ista qua probo, qua
laudo,

laudo, nondum habere certam sedem & immobilem. Qui sordido vehiculo erubescit, pretioso gloriabitur. Parum adhuc profeci, nondum audeo frugalitatem palam ferre, etiam nunc cura opinionum viatorum. Vides vermem superbiae? Vides quid ex opum aestimatione sentiant ij, qui ceteris sunt sapientiores?

§. IV.

Diuitiae, sunt causa multorum criminum.

Quid illis contingeret, quos diuitiae regunt, & agunt quod volunt? Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & desideria multa, & noxia, quae mergunt homines in interitum & perditionem. Pecunia delectat, non times, ait S. Augustinus, Bona res est pecunia, bona res est magna pecunia. Incidunt homines in tentationes, non times? In desideria multa incidunt stulta, & noxia, non times? Desideria quod ducunt, time. Quid est quod ducunt? Quae mergunt, inquit, homines in interitum & perditionem. Et adhuc sardus es? Interitum & perditionem non times? Sic Deus tonat, & stertis? Ceterum his, qui iam diuites sunt adhuc, consilium dedit Apostolus; Praecipe, inquit, diuitibus huius mundi, non superbe sapere. Vermis diuitiarum superbia est. Difficile est, ut non sit superbus, qui diues est. Tolle superbiam, diuitiae

1. Tim. 6.

S. Aug.
hom. 13.

non

non nocebunt. Sed attende, quid inde facere
 debeas, ne vacet apud te, quod largitus est Deus.
 Non superbe sapere. Ista vitia tolle, neq; spera
 in incerto diuitiarum. Tolle & hoc vitium.
 Omne pomum, omne granum, omne fru-
 mentum, omne lignum habet vermem suū,
 & alius est vermis mali, alius pyri, alius fa-
 bæ, alius tritici; vermis autem diuitiarum
 est superbia, ex eiusdem Patris testimonio.
 Quid ita? Qui nummos habet, habet quo se
 vestiatur splendide, quò splendide epuletur,
 quò splendide ædificet, quò magnos famu-
 lorum greges alat, quò magnificas pompas
 instruat, quò se aliorum ope, alios autem
 sua indigere existimet. Hinc se circumspici-
 cit, alios contemnit: hinc alta cogitat, &
 nullis se non sufficere sumtibus arbitratur.
 Phryne meretrix facta est, vt fieret opulenta;
 opulenta euasit, vt fieret superba; &
 quidem vt de ipso turpissimo quæstu super-
 biret. Nam, teste Athenæo, Thebas se mu-
 ris circumdaturam pollicebatur, si hæc scri-
 berent: *Alexander euertit, Phryne meretrix
 reparauit.* En quantæ superbix radix è pe-
 cunia? Nimirum grauis viri verbum est:
*Nemo vult esse diues, nisi vt infletur inter eos,
 inter quos vixit: & superior illis videatur.* Post-
 quam

Athen.
 l. 12. c. 22.

S. Aug in
 Psal. 48.

quam ergo diues factus est, postquam inflatus est, iniquitatem apponit super iniquitatem, ut dici possit: *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Sunt enim, ait D. Augustinus, mali, sed macie mali, ideo mali, quia macri: id est, exiles, exiguitate quadam necessitatis affecti, & ipsi mali, & damnandi. Ferenda est enim magis omnis necessitas, quam perpetranda aliqua iniquitas. Tamen aliud est de necessitate peccare, aliud in abundantia. Pauper mendicus furtum facit, ex macie processit iniquitas. Diues abundans rebus tantis, quare diripit res alienas? Illius iniquitas ex macie, huius ex adipe processit. Ideo macro cum dicitis: *Quare hoc fecisti?* humiliter afflictus & abiectus respondet: *Necessitas coegit me.* Quare non timuisti Deum? *Egestas compulit.* Dic diuiti, *Quare hec facis?* & non times Deum? Si tamen tantus es, qui possis dicere, vide si vel dignatur audire: vide si non etiam in te ipso prodiet iniquitas ex adipe eius. Iam enim preceptoribus, & correptoribus suas inimicitias indicunt; & fiunt inimici verum dicentibus; iam sueti palpari verbis adulantium, aure molli, corde non sano. *Quis dicit diuiti: Male fecisti rapiendo res alienas? Aut forte si ausus fuerit aliquis dicere, & talis est, cui non possit ille resistere,*

Psal. 72.
S. Augustinus, in
Psal. 72.

facere
Deus:
spera
vitium.
ne fru-
m suū;
ius fa-
ciarum
nonio.
quo se
letur,
famul-
ompat
autem
mspi-
t, &
ratu-
vulen-
ba; &
supet-
e mu-
c scri-
retris
è pe-
m est:
r eos,
Post-
quam

re, quid respondet? Totum in contemptu Dei loquitur. *Quare?* quia superbus est. *Quare?* quia pinguis est. *Quare?* quia deuotus ad victimam est. Prodyt quasi ex adipe iniquitas eorum. Transierunt in dispositionem cordis. Ibi intus transierunt. *Quid est, transierunt?* Excesserunt metas humani generis, homines se pariter ceteris non putant. Transierunt, inquam, metas humani generis. Quando dicis tali homini *Frater tuus est iste pauper, eosdem parentes habuistis, Adam & Euam:* noli attendere turpem rem tuam, in quo eleuatus es: & si te circumstant familia, & si numerosum aurum & argentum, etsi domus marmorata continet, et tecta laqueata contegunt, simul te & pauperem contegit tectum mundi calum: sed diuersus es à paupere rebus non tuis, extrinsecus appetitis. Te in illis vide, non illa in te. Attende te ipsum qui sis ad pauperem: te ipsum, non quod habes. *Quid enim despicias fratrem?* In visceribus matrum uestrarum ambo nudi fuistis. Certe etiam cum de ista vita exieritis, & ista carnis exuta anima fuerint patrefacta, dignoscantur ossa diuitis & pauperis. De conditione loquitur aequali, de ipsa sorte generis humani, in qua omnes nascuntur. Et diues enim hinc fit, & pauper non semper hinc erit. Et sicut diues non

uenit

venit dives, sic nec dives abscedit. Idem ipse utriusque introitus, & par exitus. Addo, quod forte mutabitis vices. Sicut dives ille epulo, & pauper Lazarus mutaverunt. Quæ à S. Patre dicta sunt, ut ostenderet, vermè diuitiarum esse superbiam, quæ ex adipe prodit, & ipsâ pauperum, quos despicit, comparatione detumescit, videt enim eorum finem suo esse meliorem; unde cognoscere potest, etiâ principia eorum suis principijs præstare. Nam sicut inopia est virtutum occasio, ita diuitiæ omnibus criminibus viam aperiunt. Quid enim mores magis corrumpit, quàm nummi? Nam, ut vidimus, non nisi qui nummos habent, superbè vestiuntur. Sine pecunia nulla emitur purpura; gemmæ, armillæ, torques, pretio constant. Inopia non patitur habitum sumtu insolentem. Comotationes, conuiuia, ebrietates, ibi abundant, ubi abundant facultates. Vbi maior auri copia, ibi maior auaritia: & *quantò minus rerum, tantò minus est cupiditatis*. Hinc lites, hinc rixæ, hinc cædes, hinc odia & bella oriuntur. Qui habet satis, non indiget labore; otio igitur est obnoxius. At otiosus quid est, nisi puluinar diaboli? libidinis lectus, ager vitiorum. Eapropter & olim ho-

mines ante diluuium ex abundantia rerum in otium; ex otio in luxum; ex luxu in lamentabilem illam totius mundi calamitatem inciderunt. In Brasilia barbari, quia ob cæli clementiam nec vestitu indigent ad frigora arcenda, nec aratro ad victum comparandum, sed omnia sponte proueniunt, idcirco omnibus flagitijs cooperti sunt, & ritu bestiarum degunt. Nempe vbi maior egestas, maior honestas; & abundantia rerum, inopia est virtutum. Caret ergo multis pedicis paupertas, quæ cum rerum affluentia remouet materiam superbiæ, ac omnium vitiorum. Cristas igitur demittit diues si seipsum rectè aspicit.

§. V.

Diuitiarum vanitas, ab exemplo Alarici Gothorum Ducis.

Paul. Diacon. lib. 13.
hist. miscell. &
Baron.
An. 411.

Supercilium etiam ponere docetur, si ad finem respicit, omnis enim pompa diuitiarum, vno temporis momento, cum vitabit. Exemplum in Alarico Gothorum Duce exhibet Paulus Diaconus. Is Alaricus pecuniarum copia inflatus magis, quam plenus, totos se auri non acruos, sed montes possidere, omnem humanam opinionem excedentes, glorianter admodum iactabat.

Utrique

Utque cresceret tumor, iam spe quoque Sicilia deorauerat; & sibi super hostium capita gradi videbatur. Sed subito in illo contigit, quod Propheta dixit: *Vidi impium superexaltatum, & eleuatum sicut cedros Libani, & transiui, & ecce non erat, & quesiui eum, & non est inuentus locus eius.* Siquidem dum iam iam traicere in Siciliam exercitum cogitaret, inciso consilio, frustra fuit. Quin etiam in Consentia regione, subita morte inopinataque extinctus est. Nec satis fuit, opes amississe, amisit etiam sepulturae honores, utque memoriam quoque sepulturae non haberet, Gothi illico Basentium amnem a suo alueo, per alium tramitem, captiuorum labore, deflexerunt. Vbi aqua defecit, & desiccatus est alueus, Alaricum ibi cum magnis opibus sepeliuerunt, rursusque fluum in alueum suum reuocauerunt, ut terris pariter & aquis tegeretur. Ac ne memoria illius vlla extaret, aut sciri ex quoquam posset, ubi vel ossa, vel opes illius essent, captiuos omnes, qui auertendo flumini interfuerunt, & locum tumuli cognitum habuerunt, e medio sustulere. Ita qui *superexaltatus & eleuatus erat, sicut cedri Libani, in transitu esse desijt, & non est inuentus locus eius,*

Psal. 36

35.

cui locus antè ædificatus fuerat palatium magnificum, cui spectacula & cœnacula erigebantur sumtuosa, jam nusquam apparet; neque tumulus eius apparet, quin & thesauri ipsi cum funere euanuerunt. Si speramus æterna, cur tantopere quærimus peritura?

Manil.
lib. 4.
Astron.

Vt veniant gemma, totus transbitur orbis:

*Nec lapidum pretio pelagus cepisse pigebit
Annua solliciti consumunt vota coloni,
Et quanta mercedis erant fallacia rura,
Quæremus lucrum navis, mortemq; sequemur*

In preda, pudeat tanto bona velle caduca.

§. VI.

Auaritia sordes & insatiabilitas, ab exemplis Mida, Vespasiani, Mich. Paphlaganis, Iustiniani.

Auaritiam quis monstrum esse neget, eadem & mater est, & filia diuitiarum; parit enim illas, & paritur ab illis. Quia cum pecunia, vt dictum est, crescit cupiditas pecuniarum: & inde etiam illiberalitas; vt sæpe nemo magis parcus, tenax, retractus & restrictus sit (qui omnes in dando deficiunt) quam

Aristot.
lib. 4.
Ethic. c. 1.

quàm qui plus habet. Videbis talem tantum intentum ad accipiendum, numquam ad dandum. Timebit semper, ne necessarijs destituatur, aut ne turpe aliquid committere cogatur. Quod vitium nonnulli ex opibus aiunt Simonidi accessisse. Ille enim ut parcitatem tegeret, dicebat: *malle se mortuum inimicis benefacere, multis post se relictis, quàm viuum amicis egere.* Est hydropi similis auaritia, & pecunia aquæ. Ab hydropico, *Quò plus potantur, plus sitiuntur aqua:* ita quò plures nummi accipiuntur ab auaro, plures appetuntur. Hinc alter ordo pullulat auarorum apud Aristotelem, de quo ait: *Nonnulli verò in accipiendo excedunt, dum & undecumq;, & quodcumq;, accipere non verentur. Ut sunt qui illiberalia opificia exercent, & lenones, & id genus ceteri, & fœneratores, qui etiam parua magnis cum vsuris accipiunt. Qui quidem omnes, neq; unde debent, neq; quantum debent, accipiunt.* Addit ibidem: *Communis autem his omnibus turpis questus videtur. Causa enim lucri (atque eius parui) opprobria subeunt. Nam qui magna, unde non oportet, & qua non oportet, accipiunt, ut tyrannos, qui vrbes populantur, & templa diripiunt, non illiberales, sed improbos potius, sed impios, sed ini-*

Aristot.
ibid.

stos appellare consuevimus. At aleator, & fur, seu spoliator, & latro ex illiberalibus etiam ipsi sunt, cum turpi lucro dediti sunt. Vtrique enim lucri causa negotiantur, & opprobria sustinent, & hi quidam pericula maxima acceptionis causa subeunt. Illi ab amicis, quibus dare deberent, lucrantur. Vtrique igitur, cum unde non oportet, velint lucrum comparare, turpi lucro dediti sunt. Quid quod quidam à Superis, alij aliunde ex re qualibet ærarium locupletare non verentur? Quale illud barbarici Mida votum fuit?

Quid. lib.
31. Me-
tam.

effice, quidquid

Corpore contigero, fulvum vertatur in
aurum.

Auditus est, accepit dona nocitura; versa sunt omnia in aurum, quæ contrectavit, sed & cibus, & potus.

Attonitus novitate mali, divesq; miserq;
Effugere optat opes, & quæ modò vouerat
odit.

Copia nulla famem releuat, sitis arida
guttur

Vrit, & inuiso meritis torquetur ab auro.

Sueton,
in Ve-
spas. c. 23.

Quàm sordido lucro Vespasianus urinae ve-
ctigal in toto Imperio exegit? Quod tamen
ad publicas amphoras in angiportis, ad vri-
nam

nam in fullonum vsum excipiendam repositas fortasse fuit arctatum. Baronius, negotiatoribus impositum censet, quod Græci Imperatores, ex vrina, & alui purgamentis, vbicunque deijcerentur, in vectigal exegerunt; & Chrysfargyrum, quasi *aurargentum* nominabant. Quod quale fuerit, Constantinus Manasses in Anastasio (qui precibus ascetarum quorundam dedit, vt illud abrogaret) sic exponit. *Omnes viri, mulieres, puella, pueri, infantes, mendici, liberti, serui, liberi, nomine stercoris & vrinae, fisco nummum argenteum pendebant. Idem onus etiam iumentis impositum erat, bobus scilicet, mulis, & equis. Pro quolibet autem cane ac asino, sex folles numerabat is, qui canis asiniue dominus esset.* Caligula materiam præuenit, dum ex edulijis, quæ tota vrbe venirent, certam summam tributi nomine exactam; itemque ex singulis litibus quadragesimam rei de qua lis esset, componendi, aut donandi facultate interclusa; & ex diurnis quæstibus gerulorum partem octauam; denique ex infamili lucro meretricum certam quantitatem collegit. Crudelius adhuc accenderunt opes Michalëlem Paphlagonem Orientis Imperatorem, de quo Cedrenus memorat, eum

Baron.
An. 330.

super ceteris vectigalibus voluisse sibi pro cuiusque facultatibus numerari tributum, ex ipso aëre locorum, quæ quisque possideret. Eò etiam spectat titulus, apud Har- menopolim, *de pœnis aëris*. Itaque sicut olim Iudæis summæ asperitatis voto à Pel- cennio Nigro responsum prodit Spartianus: *Vos terras lenari censitione vultis, ego verò etiam aërem vestrum censere vellem*: ita aduersus Christianos, Imperator nomine tenus Chri- stianus, re ipsa præstitit, dignus, cui igni, & aqua & aëre interdiceretur, & quæ nec ter- ra sustineret. Videri potest Lipsius, Theo- phil. Raynaudus, Adamus Contzen & alij. *In Iustiniano*, inquit Euagrius, *tam inexplebi- lis fuit pecunie cupiditas, & tam turpis, atq; adeò absurda rerum alienarum appetitio, ut omnia subiectorum bona his, qui magistratum administrabant, qui tributa colligebant, qui nulla de causa insidias hominibus struere vole- bant, ob auri amorem vendiderit. Complures verò, immò innumerabiles, & bona multa possi- debant, causa falsa commentitiâq; conficta om- nibus fortunis multauit. Quòd si qua mere- trix oculos cupiditatis ad alicuius bona adij- cients consuetudinem se vllam cum eo vel coniun- ctionem habuisse simularet; statim omnia iura*
act-

Iust. Li-
pius l. 4.
Polit. c. 11
Raynaud.
lib. 4. de
Virt. &
Vitijs.
cap. 20.
n. 221.
Contzen
in Politi-
cis Euagr.
l. 4. c. 29.

ac leges, modò Iustinianum turpis lucri socium, constitueret, eius causa euersa iacuerunt; facultatesq; omnes illius, qui falsò in crimen adductus erat, fuerunt in eius domum translata. Quis non exclamet: Execranda fames auri, sitis improba nummi!

§. VII.

Auaritia sitis, & thesaurizantium vanitas.

Qui mare bibunt, plus sitiunt, quia falsum est, ita qui opes acquirunt, acquirunt vnà & opum cupiditatem; quin & audaciam spemque maiorum diuitiarum adipiscendarum; quia cum pecunia potentiam acquirunt, qua inferiores deprimant. Quocirca eiusmodi principem aut regem Homerus *Ἰμφοβόεον*, hoc est, *populinosorum* appellat. Et David ait: *Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatē, qui denorant plebem meam, sicut escam panis? Sed quid tali accidet? Panis eius, in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Diuitias, quas denorauit, enomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.* Nam quamquā in imagine ambulet homo, sitque ad imaginem & similitudinem Dei factus, tamen vanè conturbatur. Audi conturbationem eius, ait S. Augustinus, & vide, si non est vana, ut calces eam, transilias eam, & habites in excelsis,

Homerus
Iliad. 1.

Psal. 13. 4.

& Psal.

52. 5.

Iob. 20.

14.

Genes. 1.

Psal. 38.

S. Aug. in

Psal. 38.

excelsis, vbi non est ista vanitas. *Qua vanitas* Thesaurizat, & non cognoscit, cui congregabit ea. O insana vanitas! Beatus cuius est Dominus spes eius, & non respexit in vanitates, & insanias mendaces. Delirare tibi videor, anare, cum hac loquor, anicularia tibi videntur hac verba? Tu enim videlicet homo magni consilij, magnaq; prudentia, excogitas quotidie genera acquirende pecunia, de negotio, de agricultura, fortassis & de eloquio, de iuris consultatione, de militia; addis & de fœnore. Homo cordatus nihil pratermittis omnino, vnde nummus super nummum, & in occulto diligentius acquiratur. Depradaris hominem, caues depredatorem: quod facis, times ne patiaris, & in eo, quod pateris non te corrigis. Sed non pateris, prudent enim homo es: bene seruas, non solum bene colligis. Habes vbi penas, cui committas, quo modo nihil pereat ex eo, quod congregasti. Interrogo cor tuum, discutio prudentiam tuam. Ecce collegisti, ecce ita seruasti, vt nihil possis amittere eorum, qua seruasti. Dic mihi cui seruas? Non tecum ago, non commemoro, non exaggero quidquid mali habet auaritia vanitatis tua: hoc unum propono, hoc discutio, quod mihi dat occasio lectionis huius Psalmi. Prorsus colligis, thesaurizas: non dico ne fortè, dum colligis,

gis,

gis, colligaris: non dico, ne fortè, cùm vis esse prado, sis prada: hoc apertius eloquar. Fortassis enim cecus auaritia, non audisti, aut intellexisti: non dico, inquam, ne fortè, cùm vis esse prado minoris, sis prada maioris. Non enim sentis esse te in mari, nec cernis minores pisces à maioribus deuorari. Non dico ista, non dico difficultates & pericula in ipsa conquisitione pecunie: quanta patiantur, qui eam colligunt, quàm in omnibus periclitentur, in omnibus panè mortem videant: transeo hac omnia. Prorsus colligis, nullo contradicente; seruas nullo auferente; excute cor tuum ac prudentiam tantam, qua me derides, qua me insipientem putas, hac loquentem, & dic mihi, *Thesaurizas, cui congregabis ea?* &c. In quam rem narrat S. Gregorius Nyssenus hominem auaritia absorptum, non solùm in suos plus quàm credi posset parcum, sed etiam in seipsum, iusto Dei iudicio, neq; sibi, neque filijs suis, quod collegerat, collegisse. Nam cùm magnam vim auri comportasset, cui gryphis in modum incubaret, subita morte extinctus est. Itaque quia nemini ulli thesaurorum suorù latebras indicauit, filios familiamq; vniuersam pauperrimam reliquit: qui omnes stultitiam patris detestati sunt, vt qui asperitatem

S. Greg.
Nyss ho-
mil. in
vsur.

ritatem in se & suos dum viueret, summa egestate moriens cumulârit. Thesaurizauit iste, sed nesciens cui congregaret. Alioquin

S. Bonauent. in diætâ salutis tit. 1. c. 4.

S. Bonauentura auarum porco similem esse scribit, qui non nisi mortuus utilis est alijs, cum quæ sibi soli in vita collegerat, in morte alijs relinquat, animam diabolo, corpus vermibus, opes amicis. Iste autem ita industriè egit, vt opes eius ne filijs quidem relinquerentur. Quibus igitur? nesciuit, quoniam thesaurum illum reperturi essent, amicos, an inimici, malè gratias acturi.

§. VIII.

Prodigalitas è diuitijs.

Ob hæc talia, non solum non gaudendum est thesauris acquisitis, sed neque amissis dolendum est. Quis enim prudens doleat vanitate erepta, & veritate inuenta? Quis non lætatur vinculis, quibus tenebatur, diruptis? & catena, qua in exitium traheretur, à se ablata? Quamquam opes, non superbiæ tantum auaritiæque sunt instrumenta, sed, vt D. Chrysostomus ait, *diuitiarum sequela est luxuria, ira intemperans, furor iniustus, arrogantia, superbia, omnisque irrationabilis motus*. Nemo quia diues est, duos ventres habet; & tamen plerique ita comedunt,

S. Chryl. lib. quod nemo læditur, nisi a seipso.

tiarum sequela est luxuria, ira intemperans, furor iniustus, arrogantia, superbia, omnisque irrationabilis motus. Nemo quia diues est, duos ventres habet; & tamen plerique ita comedunt,

dunt, quasi duos ventres habeant opulenti. Quis enim dapes adornat Iouiales? quis exoticos pisces, peregrinas aues, vina trans maria vecta apponit? quis Apitium agit, aut Sardanapalum? nonne cuius marsupium turget? Vel ipsi opifices, quoties, quod tota hebdomade, assiduis laboribus, corraferunt, vbi die vltimo nummulos acceperunt, die primo cauponam adeunt, & degulant, quidquid in sequentem hebdomadem suffecisset? Ætolos, ob victus magnificentiam, ære proprio consumto, oppressos alieno scribit Polybius. Opulentia nimirum superbos, superbia prodigos facit; prodigalitas demum opes rursus decoquit, quas auaritia collegit. *Crasso pecunie magnitudo locupletis nomen dedit. Sed eidem postea inopia turpem decoctoris suggillationem iniunxit. Siquidem bona eius a creditoribus, quia solidum prestare non poterat, venierunt. Ita quoque amara suggillatione non caruit: quia cum egens ambularet, DIVES ab occurrentibus salutabatur.* Callias Atheniensis, Diomnesti Eretriei diuitias malè partas ita dilapidavit, vt apud vetulam quamdam barbaram viuere cogeretur, victusque quotidiani inopia laborans, mortuus sit. Vides in quanto *circuitu*

Polyb.
l. 13. hist.
Athen.
l. 12. c. 10.
Val. Max.
lib. 6. c. 9.

Athen.
l. 12. c. 17.

Cælius
Rhodig.
l. 9. c. 13.
Antiq.
c. 13.

Val. Max.
l. 6. cap. 9.

circuitu impij ambulent? Nummos ad se trahunt, vt magnes ferrum. Nummi eos trahunt ad profusionem. Hæc iterum eos precipitat ad paupertatem. Ita fursum deorsum aguntur argenti amatores. Acilio Butæ prætorio, postquam rotas inter pocula noctes transegisset, somno impendisset dies, patrimoniumq; ingens consumpisset, paupertatem suam agnoscenti, *Serò*, inquebat Tiberius Imp. *experrectus es*. Nempe antea inter viros diuitiarum erat, *qui dormierunt somnum suum*. Quid mirum, si, qui in somno ac dormientes ambulant, & se, & omnia sua profundant? Non possum hîc omittere Themistoelis adolescentiam, in qua ei pater abdicationis notam inussit, mater propter filij turpitudinẽ coacta est suspendio vitam finire. Qui luctus hodieq; multis matribus accidit, quæ sæpe plorant, pectus rudent, crines lacerant, Superosque obtestantur, ob acerbos liberorum casus, in quos non inciderent, nisi matres ipsæ furiosis arma ministrarent. Nisi enim, clam patre, eis pecunias suppeditarent, non haberent, vnde discerent ludere, pergræcari, nepotari; sed necessariò ad eiusmodi luxus sumtu destituti, honestis artibus, ludo littera-

litterario, sobrietati, virtuti se dederent.
 Difeant hi parentes à Phocione Atheniensi
 filios tractare, cui cùm pecuniarum acer-
 uus à Philippo rege Macedonũ dono mitte-
 retur, nequaquam accipere voluit. Hortan-
 tibus autem oratoribus, vt etſi ijs carere
 poſſet, filijs tamen eas acciperet, quibus eſ-
 ſet valde difficile, paternam dignitatem in
 tanta paupertate tueri, reſpondit: Si mihi
 fiant ſimiles liberi, hic idem agellus, qui me
 ad hanc dignitatem euexit, illos educabit.
 Sin diſſimiles, nolo eorum luxuriam his opi-
 bus alere. Dignus de quo ſit diu inter Græ-
 ciæ Sophiſtas quaſitum, Maiorné Alexan-
 der eſſet, an Phocion, qui Alexandri aurum
 contemſit? Præſtat vtique filios pauperes
 habere, quàm per diuitias ducere ad prodi-
 galitatem, vnde ruruſus inopes facti, men-
 dicare cogantur, veri Salacones. Apud Sue-

Sabellic.
 1.8. cap.5.
 Sueton.
 in Cali-
 gula.

*tonium C. Caligula Imp. non habuit vt filiam
 dotaret, ob ſumptus citra modum factos: ſtetit q̄
 Calendis Ianuarijs in adium vestibulo, ad cap-
 tandas ſtrenas, & ſtipes, quas plenis ante eum
 manibus ac ſinu diuerſa turba fundebat. Tam
 pauper euasit vel nimia largitione, vel immodi-
 ca auaritia ille, qui aliquando ſuper immenſos
 aureorum acervos, patentiſſimo loco diſfuſos,*

H nudis

nudipedibus spaciatus est, & toto corpore grunnientium porcorum instar aliquamdiu volutus. Vides vt vitia se mutuò destruunt, cùm virtutes vsque adeò sibi inuicem non aduersentur, vt sæpe omnes in vno pectore reperi-

Emil. l. 7. *riantur? Ad quantam pecuniæ penuriam recidit Fridericus Imp. II. dum Cæsarum antiquorum magnificentiam & rerum splendorem, editis spectaculis, æquare conatus est. Utinam non etiam hodie multos magnificentiæ nomen ita inescaret, vt dum parasiti, & adulescentes, & scenæ, & theatra omnia absumunt, Christo, & eius pauperibus nihil supersit; immò, vt ne ipsismet. Luculentum exemplum in Euangelio proponitur.*

Luc. 15. 11. *Homo quidam habuit duos filios: & dicitur adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Et dicit illis substantiam. Quàm longè melius fecisset, si ei non annuisset? Mansisset vtique cum patre. Nunc profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè. Si nihil attulisset, non aperuissent ei domum suam meretrices. Nota ars harum muliercularum. Luxûs igitur & luxuriosæ instrumenta sunt opes, quæ hominem a Deo separant, & in longinquam regionem auellunt.*

auellunt. *Regio longinqua*, ait S. Augustinus, obliuio Dei est. Et S. Ambrosius: *Quid est, inquit, longinquius ire, quam à se recedere? nec regionibus, sed moribus separari? studys discretum esse, non terris? & quasi interfusoluxuria secularis est in diuortia habere sanctorum? Etenim qui se à Christo separat, exul est patria, ciuis est mundi. In regione longinqua*, ait S. Augustinus, *illi erant, qui sedebant in tenebris, & umbra mortis: & illi, vt Theophylactus ait, de quibus dictum est: Qui elongant se à te, peribunt. Longè enim est Dominus ab impijs, & orationes iustorum exaudiet. Quod utrumque in filio prodigo contigit. Adeptus facultates, quæ ei iure hæreditatis obuenturæ erant, nondum tamen debebantur, abiit in regionem longinquam: sed vbi eas amisit, pauper factus, & redactus non tantum ad incitas, sed etiam ad siliquas porcorum, vexatione intellectum dante, in se reuersus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hîc fame pereo? Surgam & ibo ad Patrem meum, &c. Ecce quo modo fames, quo modo inopia cum in viam reuocat, qui aberrauit? Ecce quomodo paupertas ad patrem reducit, quem abundantia in regionem longinquam*

S. Augi
lib 2 qq
Euang.
cap 33.
S. Ambro
in c 15.
Lucæ.

Isa 9. 20
Psal. 72
27.

Prou. 17
29.

Luc. 15
17.

abstraxit? Et adhuc copiam præ inopia amamus? adhuc putamus, malè nobiscum agi, si nobis aufertur, quod nocet; & datur, quod prodest? *O cecae hominum mentes! Vitia nam illud sæpe repeterent: Nihil est iniquius, quàm amare pecuniam. Hic enim & animam suam venalem habet.*

**Eccli. 10.
10.**

§. IX.

Bella & lites è diuitijs.

Malè oculis affecti, qui muscam non vident, saltem vident elephantem. Nos quoque ijs, qui dicta non æstimant, tamquam minora, maiora afferamus, vt oculi cæcorum aperiantur. Siquidem & maiorum malorum caussa sunt opes. Notum est illud Sallustij: *Diuitie, & imperia, bella atque certamina inter mortales excitant.* Si bella, que publica sunt, quantò magis discordias priuatas? Verè Poëta: *Certamen mouisti opes.* Duæ erant familiæ inter se multis vicibus connexæ & amicæ, eorumque capita vni sancti; & tamen *facta est rixa inter pastores gregum Abram & Lot.* Qua, obsecro, de causa? *Erat substantia eorum multa, & nequibant habitare communiter.* Videns igitur mille conflagendi caussas esse inter diuites, ait Abram ad consobrinum suum charissimum:

**Sallust. in
Catilin.**

Gen. 13. 7.

mum: *Ne, quaso, sit iurgium inter me & te, & inter pastores meos, & pastores tuos: fratres enim sumus. Ecce uniuersa terra coram te est; recede à me, obsecro.* Si igitur inter Sanctos hos diuitiæ & pax non potuerunt simul habitare, quas tricas non dabunt inter peccatores, qui domi, qui foris, in foro & curia, unius oboli causa, peierant, blasphemant, & funestas tragœdias meditantur? Nouerat hanc opum naturam sapientissimus Ioseph, qui redeuntibus ad patrem fratribus suis dixit: *Ne irascamini in via.* Cur hoc dixit ijs, in quibus tantam vidit animorum coniunctionem, tantumque amorem, ut omnes pariter, pro minimo fratre Benjamin liberando sese obtulerint in seruitutem dicentes: *Omnes serui erimus domini mei?* Quid ergo suspicatus est? eosdem in via exarsuros in iram. Dederat fratribus suis non solum frumentum, sed insuper etiam *eis dedit plaustra, & cibaria in itinere, & singulis proferri iussit binas stolas, & Benjamin dedit trecentos argenteos, cum quinque stolis optimis; tantundem pecunia & vestium mittens patri suo.* Cum ergo sciret pecuniam esse matrem discordiarum, litiumque semen, quia *dedit eis ex omnibus diuitijs Egypti,* prudenter eos

Gen. 45

24.

Gen. 44

16.

Gen. 45

21.

monuit, ne inde ansam arriperent vel inuidiæ, quòd minimo plus dedisset, vel iræ, quòd huic talem, alij aliam stolam dedisset, Qualis discordia existere potest, vel inter ipsos quoque Religiosos paupertatis non amantes, si vident alium habere meliorem pileum, recentiore togam, nitidius pallium, pulchrius breuiarium; sæpe etiam ob elegantiorē icunculam: aut si, ob calceos magis attritos sibi datos, sunt in fermento. *Certamen mouistis, opes. Deniq;* quò quisque plus habet rerum, eò plures habet sollicitatores, & insidiatores.

§. X.

Diuitias appeti ob vindictam, ob quam ipsam essent fugienda.

Ut autem dissidia ex opibus germinant, ita & vindictæ appetitus. Qui enim videt, sibi deesse vires ad vindictam, fert, quòd ferre cogitur. At qui nouit, sibi neruum esse, cristas erigit, & surgit in iras. Immò ad hoc optantur, & quærentur opes, vt ijs noceri possit, qui inuisi sunt. Hoc ipso damnandæ, quia sic quærendæ. Scitè D. Chryso-
 stomus: *Sed vindictam, inquis, inimicorum sumere aliter non possum. Hac verò est maxima causa, propter quam execranda sunt diuitia.*

S. Chry-
 st. quòd
 nemo læ-
 ditur, ni-
 si à seipso.

& amanda paupertas ; istum enim gladium, quē
 dicis, acunt aduersum te ; faciunt enim te pra-
 uaricatorem mandati illius: *Mibi vindicta, &*
ego retribuam, dicit Dominus. Vis autem vi-
dere, quantum mali habeat cupiditas vindicta?
Misericordiam DEI aufert ab homine, & gra-
tiam jam concessam renocat, & infringit. Scri-
ptum est enim in Euangelio, quod is, qui talen-
torum multorum debitor fuerat, & veniam à
domino precatus, à domino impetrauerat; cū
conuersus ad seruum suum, qui ei parum pecu-
nia debebat, hoc est, ei qui parum in eum pecca-
uerat, exigere eum cœpit, vindictam scilicet su-
mere, & ob quod immitis fuit erga indigentia
conserui, ipse de se tulit sententiam, ut non solum
jam concessa non frueretur indulgentia, sed &
tortoribus traderetur, atq; uniuersi debiti sum-
man, cum supplicio solueret ac poena, & ita, pro
desiderio vindicta, munus perdidit indulgentia
diuina. Pro his, queso te, expetenda videntur
diuitia, ut tibi facilior sit ad interitū via? Non-
nè pro his maximè oportebat eas veluti grauissi-
imum inimicum vitari?

§. XI.

Opes bellorum, & aliorum tam publicorum,
 quam priuatorum malorum causam
 esse.

H 4

Quid

Rom. 12
19.

Matth. 18

Quid quòd non priuatæ duntaxat inimicitia, ob pecunias, gliscunt, sed etiam odia in publica bella, propter opes erumpunt? Atque vt quàm damnosa sint hæc lucra, appareat, sæpe à ludo incipitur, & ad arma venit. Post Sleidanum Thuanus, nescio qua fide, hæc scribit: *Causas odij inter Ioannem Fridericum Electorem, & Mauritium Saxonia principes gentiles aliqui has adducunt. Cùm in alea lusu Mauritius, omni pecunia amissa Septemviro ad continuandum ludum, deposito oppidulo improbius urgeret, eo itidem amisso, Mauritium à Septemviro increpitum fuisse, admonitumq; , vt in posterum in ludendo modũ seruaret. Illum verò reprehensionis acerbiter grauius iusto tulisse, statimq; agnato suo, ex ea causa, bellum intulisse, quod vix tamen Hesioceri interuentu compositum sit. Sic luditur in terris, quod totis bellis luendum est. Priuatorum exempla sunt quotidiana, eorum, qui tota ludendo patrimonia perdunt, & qui eò ludendi libidine prouehuntur, vt omnibus bonis exuti seipsos in seruitutem abducendos pecuniæ opponant. Quin ad remigandum damnati, vbi per decem annos, aut etiam plures durissimam seruitutem seruierunt, elapso damnationis tempo-*

Michael
Piccartus
obseruat.
Histori-
co-Poli-
ticarum
decad. 6.
c. 4.

Plura ex-
empla sic
ludentiũ
sunt apud
Mart.
Cromerũ
lib. 6.
Chron.
Polon.
Sueton.
in Angu-
sto c. 71.
Plutarch.
in Artaxerxe.

tempo.

tempore, audent sæpe, pro vili precio ludere, seque denuo ad remos ducendos mancipare. Tantus amor est pecuniarum, vt non solùm rixas, odia, bella excitet, sed etiam in seipsum arma conuertat. Immò plerumque, dum in alios, quos expilat, grassatur, in seipsum quoq; sæuit. Verissima enim sunt illa D. Ambrosij: *Diuites, eripitis quidem pauperibus vniversa, aufertis omnia, nihil relinquitis, pœnam tamen pauperum vos potiùs diuites sustinetis. Illi ieiunant, cùm non habeant; vos ieiunatis, cùm habeatis. Vobis igitur priùs pœnam exigitis, quàm pauperibus erogatis. Vos igitur, vestro affectu, luitis misera paupertatis erumnas. Et pauperes quidem non habent, quo utantur: vos autem nec ipsi utimini, nec alios uti sinitis. Eruitis aurum de metalli venis, sed rursus absconditis. Quantorum vitas in illo infoditis auro? Cur illa seruantur, cùm legeritis de auaro diuite: Thesauros condit, & ignorat, cui congregat eos? Heres otiosus expectat, heres fastidiosus increpat, quòd serò moriamini. Odit incrementa hereditatis suæ, ad damna festinat. Quid igitur miserius, quando nec apud illum, cui laboratis, gratias dereliquitis? Propter illam totis mœstam diebus toleratis famem, quotidiana mensa vestra da-*

S. Ambr.
lib. de
Nabuth.
cab. 4.

H 5

mna

mna metuentes. Propter illum diuturna adamatis ieiunia. Noui ego diuitem in agrum proficiscentem, panes breuiores vrbe delatos numerare solere; ut pro numero panis estimaretur, quot dies in agro futurus esset. Nolebat obfirmatum aperire horreum, ne quid de condito minueretur. Panis vnus singulis diebus deputabatur, qui tenacem vix satiare posset. Comperi etiam viri fidem, si quando ei ouum esset appositum, queri, quòd pullus esset occisus. Hoc ego scribo, ut cognoscatis vindicem esse Dei iustitiã, qua lachrymas pauperum vestro ulciscatur iniunio. Hæc Ambrosius.

§. XII.

Auarus quomodo se ipsum cruciet?

Quæ confirmantur quotidiana experientia eorum, quibus pecunia est pro anima, argentum pro sanguine, aurum pro vita; nam hanc malunt fundere, quàm nummos perdere. Quæ S. Asterius grauitè & disertè his verbis confirmat. Auarus propinquus est odiosus, famulis grauis, amicis inutilis, exterius difficilis, & vix affabilis, vicinis molestus, uxori malus contubernalis, liberorum parcus atq; sordidus educator, sui ipsius malignus curator, noctu interdiniq; sollicitus, & cogitabundus, secus ipse loquens ac differens, eorum more, qui mente excide-

S. Asterius hom. de auaritia.

exciderunt, & in insaniam lapsi sunt, denique cum omnibus abundat, tamquam omnium egenus ingemiscit; presentibus non fruitur; quae absunt, anxie quarit; proprijs non utitur; & ad aliena oculos aduertit. Multi (inquit) in istius grege agni: stabula vix capiunt, planicies ac pascua tota teguntur. At si pinguem & bene habitam ouem vicini viderit, misso proprio grege in unam, & alienam illam cupiditate fertur. Atque ita quoque de bobus, equis, agris. Omnium copia rerum ades coangustat, sine usu, sine fructu. Nullum enim percipere fructum voluptatis potest, quisquis insatiabilis: estq; domus eius similis conditorijs, siue sepulchris, quae saepe plena sunt auro atque argento, cum qui utatur existat nemo. Corpus auari non alitur; anima nihil lucratur, quia non exuberat à dextera eius elemosyna. Quis autem laboris & arumnae finis? Dicat eorum aliquis, quos hic morbus corripuit. Multos equidem ipse noui, qui etiam cum in morbo cubant, pecuniam salute sua magis ament, & aestiment. Nam si forte medicus remedium eis parabile praescribit, ac parui pretij, ex apio puta, thymo, vel anetho, quae passim obuia sunt, & paruo comparantur, sine mora consilio obtemperant. Si verò medicamentorum eiusmodi mentio, quae ex pluribus componuntur,

nuntur, & vel ex pharmacopolio, vel ex unguentaria petenda sunt, animam potius exhalent, quàm crumenam soluant. Quid mirum? cùm mente & cogitationibus terreni sint, terrestrium possessionem rerum vitam & spiritum ducunt.

§. XIII.

Auaritiam nec mortuis parcere.

Quid jam mirum, si in alios sæuit, qui amore diuitiarum se ipsum occidit? Priami filius Polydorus, initio belli Troiani, ad Polymnestorem Thraciæ regem, cum magna vi auri à patre missus, vt si contingeret Troiam capi, ipse genus & urbem posset instaurare; auri cupiditate, à rege barbaro interfectus est. Quod Poëta his versibus deplorat,

Virgil.
lib. 3.
Æneid.

Hunc Polydorum auri quondã cum pondere magno

Infelix Priamus, furtim mandarat alendum

Treicio regi: cùm iam diffideret armis

Dardania: cingiq; urbem obsidione videret.

Ille, vt opes fracta Teucrum, & fortuna recessit,

Res Agamemnonias, victriciaq; arma secutus,

Est

Fas omne abrumpit : Polydorum obtruncat, & auro

Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis

Auri sacra fames ?

Neque in fabulis duntaxat hoc facinus defletur, sed etiam in sacris historijs, quæ docent avaritiam etiam mortuis esse infestam, quos *de requie sepultura*, vt Tertullianus loquitur, *de asylo quodam mortis, jam alios, jam nec totos*, affectu planè illiberali & muliebri, immò canino, auellit, dissecat, distrahit. Ad quam avaritiæ in defunctos feritatem auertendam, tradit Onuphrius, veteres consueuisse pretiosam vestem, qua plerumq; cadauer inuoluebant, varijs locis concerpere ac forare, quòd alioqui rapacitati pateret, & abijciendi corporis occasionem ingereret. Indicant eum morem etiam verba Origenis, ad illud Iob: *Conscidit vestimenta sua*. Sic enim ille Iobum aduersarios affantem inducit. *Si me mortuum aestimatis, ô inimici, anticipem in pretiosam meam sepulturam conscindere pretiosas atq; regales meas vestes, vt nec post mortem gaudeatis eos possidentes*. Et addit: *Puto, quòd ex illo consueuerunt homines, cum pretiosam sepulturam cuiuslibet miserint, conscindunt eam:*

Tertull. |
in Apo-
log. | c. 37.

Onuphr.
lib. de ri-
tu sepeli-
endi mor-
tuos.

Orig. in
c. 1. Iob.

eam: ne aliqui scelesti & ipsum corpus proijciant, & ipsam pretiosam sepulturã possideant. Contra quod flagitium, more suo, luculentè disputat D. Chrysostronus, & Isidorus Pelusiota, qui videri possunt. Ex his satis apparet, neq; mortuos à piceatis his manibus essetutos atque incontaminatos. Quanto minùs securi erunt viuentes, quorù minor esse solet reuerentia? Est enim aliquid, quod natura in mortuis reueretur, & refugit lædere.

S. Chryf.
hom. 35.
in 1. ad
Corinth.
Isidor.
Pelus, lib.
2. epist.
146.

§. XIV.

Auaritiam esse Caussam parricidiorum.

Hanc ob caussam testatur Suidas, Aristippum Socraticũ, nescio quò nauigaturum, seruulo de pecuniarum, quas ferebat, onere conquerenti dixisse, vt eas abijceret. Postea easdem ipse in mare abiecit, cum propter illas sibi à sceleratis nautis periculum instare videret. *Harum interitus, mea salus erit,* inquebat. Quam Philosophiam multi nolunt imitari. Malunt enim ipsi perire, quàm suas opes. Et pereunt plurimi, dum aurum secum; tamquam hostem suum, ferunt, alluciuntque prædã prædones, dum interea cantat coram latrone vacuus viator. *Age, inquit aureum illud os, tibi ostendam, quo pacto cupidi-*

S. Chryf.
hom. 23.
in 1. ad
Cor.

cupiditas te odio habet, & te relinquit. Quo pacto contra te enses acuit, quot barathra effodit, quot struit laqueos, quot parat precipitia, ut hoc saltem pacto ardorem extinguas. Vnde autem hac cognosci possunt? Ex itineribus, bellis, mari, iudicijs. Siquidem & pelagus sanguine saepenumero impleuit; & iudicium enses iniuste non numquam cruentauit; & latrones, qui noctu vias obsident, declinante die armat. Ipsa ut natura ignoraretur persuasit. Ipsa patricidas & matricidas effecit. Ipsa omnia vitæ mala induxit. Quare radicem malorum Paulus eam appellat.

Quam naturæ omnis oblitam crudelitatem

S. Asterius his verbis delineat. Hinc video filium capiti genitoris imminentem, & absq; vlla vel veneranda canitici, vel authoritatis patriæ reuerentia, longiorem senis vitam indignantem.

S. Asterius homo de avaritia.

Cum enim copiam omnem domi largiter suppetere videt, cuius dominium penes ipsum non sit, eoq; potiri ipse cupit, & sui quoque juris fieri, grauis illi patriæ authoritas ac potestas. Et initio quidem intra silentium sese continet, atq; reconditum morbum habet. Aucta dein paulatim cupiditate, & animo tumente, repente malum prorumpit, non aliter quam è fistulis & canalibus aqua vis. Tum ille misero seni prorsus intolerabilis, vinumq; tantum non effert ac valentem

lentem. Si equum agiler conſcendit, miratur
 & adſtupet. Si largius & bene ſanus cibum ſu-
 mit, fert agrè, ſecumq; murmurat. Si famulus
 ad opera & ministeria manè excitat, vigilantia
 bonamq; valetudinem ſenis gemit ac dolet. Quod
 ſi aliquod cimelium alicui donaverit, aut ſervum
 manu miſerit, tum nullius homo pretij ac de-
 lirus audit: tum quaſi vivendi regulam ac præ-
 ſcriptum tranſgreſſus, alieniq; prodigus ac præ-
 fuſus, conuictus atq; probris omnibus proſcindit-
 tur; longioris heu vitæ, & ſpiritus non ſtatim e-
 miſſi reus. Tui iſti, ſclerata avaritia, fructus
 tuo impulſu & incentiuo filius parenti inimici-
 tias denunciât. Tu complex terrã latronibus &
 homicidis, mare piratis, vrbes turbis atq; in-
 multibus, forum atq; tribunal falſis teſtibus, ſi-
 cophantis, proditoribus, advocatis & iudicibus,
 eò propendentibus, quò tu pertraxeris. Aua-
 ritia mater inequalitatis, immiſericors, inhu-
 mana, crudelis. Hæc Aſterius de cupiditate
 per opes accenſa, quæ, teſte Valeriano, in
 filio Parricidali animo aut patris vitam incre-
 pat, aut matris mortem expectat. Tueatur il-
 lum fortè ab hoc crimine cauſa debita heredi-
 tatis. Verum eſt. Sed quamquam legitimus he-
 res ſit, non tamen ſine cupiditatis vitio ſucceſſio-
 nis vota componit. Vellet denique vnicus eſſe, ſi
 poſſet.

Valerian.
 hom. 20.

possit. Modò de patris morte cogitat, modò de
fratris vita suspirat. Non est hoc sine grandi sce-
lere impietatis. Nam quisquis hominum pa-
rentina mortis expectatione animam pascit, par-
ricidali crimine in hereditate succedit. In quo
loco cupiditatis impulsu nutriuntur inter coha-
redes odia.

§. XV.

*Avaritiam & ambitionem in fratres
sanxisse.*

Exempla sunt innumera, etiam fratrum
inter se agentium, quod egerunt, inter se.
Eteocles & Polynices Oedipi Thebanorum
regis filij, qui defuncto parente, de hære-
ditate & ditione dissidentes, contractis
vtrinq; copijs, ambo se mutuis vulneribus
interfecerunt. Eamdem causam habuit
Romulus, sed prætexuit, cum Remum occi-
deret. Eamdem in sacris historijs Ioram
rex Iudææ, qui suasu Athaliæ vxoris fratres
interfecit. Eamdem, vt tradit Volaterranus,
habuit Aristobulus rex & ipse Iudææ, vt
Antigonum fratrem, quem priùs regni con-
sortem fecerat, falsò insimulatum perimi
iuberet. *Compertum est, inquit Diodorus,
Osiridem Ægypto infestè regnantem à Typhone
fratre impio ac nefario interemptum. Quem in*

Hel. lib.
4. c. 3.

Saxo
Gram-
mat. l. 3.

sex & viginti partes dissectum cuiuslibet eorum, qui tanti sceleris participes fuerant, partem dedit, ut ipsos defensores custodesq; regni fides haberet. Polyphontes rex fratri necem intulit, quòd ab eo insidias & mortem sibi parari intellexisset. Herodotus alijque scribunt, Cambyfi Persarum regi visum esse per quietem, venisse sibi nuncium, qui diceret, *Mergidem fratrem solio sedere regio.* Qua illi visione consternatus, Perexaspem Persam ad eum interimendum misit. Mamerter cum Sisaphonis Corinthij fratris sui filio regnandi libidine peremisset, ab ipso Sisaphone membratim laceratus est. Rhesus Maximi & Americae filius fratrem Simulum in venatione vita priuauit. Sallustius quoque affirmat Iugurtham Manastabolis filium nothum fratres suos Adherbalem & Hiempsalem Micipsae patru sui filios exanimasse, ut solus Numidis imperaret. Atque ut ad nostra tempora propius accedamus, Isaacius Angelus Imperator ab Alexio fratre (quem à Turcis captum redemerat) per summum scelus, oculis, imperio, & vita priuatus est. Feugo quoque Horuendilium Danorum regem fratrem suum insidijs circumuenit, atq; vbi parricidio datus est locus, cruenta

eruenta manu funestam mentis libidinem
 fatiavit, vt eo mortuo regnaret. Gregorius
 Turonensis memorat, Herminefredum Ber-
 tarium fratrem vi oppressisse, vt soli sibi tran-
 quillius & securius, apud Thuringos lice-
 ret regnare. Fernandus rex Castellæ, San-
 ctij filius, Carsiam fratrem regem Nauarræ
 peremit, vt Nauarram ipsam suo adijceret
 regno. Vsque adeò libido principandi non
 præscribit sibi modum. Eamdem ob regnan-
 di causam, Drahomira matre instigante,
 Boleslaus Vratislai Bohemorum regis filius
 fratrem Wenceslaum æquitatis & religio-
 nis obseruantissimum principem, & Abeli
 iusto persimilem, è solio & vita eiecit. De-
 niq; Orodes Phraatis filius, Parthorum rex,
 Mithridatem secundum fratrem suum Ba-
 byloniæ obsedit, factaque deditioe, in
 conspectu omnium, quamuis supplicem
 contrucidauit. *Deus te perdat, ambitio, in-*
quit ille,

*Qua fratres armas in fratrum viscera,
 quæque*

Securum à nato non finis esse patrem.

Neque enim, vt suprâ ostendi, in fratres
 tantum sæuit amor diuitiarum; parentum
 ipsorum iugulos petit. Nam, vt Plato que-

Io. Du-
 brauius
 lib 5 hist.
 Bohem.
 Surius in
 vita S.
 Wences-
 lai 28. Se-
 ptemb.

Plat. l. 303
 de Rep.

Cæl. lib.
16. lect.
Antiq

ritur, Ardicus Pamphylia tyrannus patrem senio confectum, & fratrem natu maiorem morte affecit. Mithridates tanta feritate fuit, vt matrem, fratrem, & insuper sex liberos crudelissimè è medio tolleret. Colroes rex Persarum senio confectus Medatsem filium regni hæredem instituit, ob quæ causam ab altero Siroche natu maiore peremptus est. Agminatim sese historia, & quidem admodum luculentæ, offerunt, in quibus opes leguntur filijs chariores fuisse, quàm fratres & parentes.

§. XVI.

Anaritiam pecunias Deo antepone, vel colere ut Deum.

Potestné aliquid parente charius esse? potest, & debet, nempe D E V S. Quò igitur vlteriùs potest progredi insania pecuniarum, quàm vt Deum ipsum vendat, eique argentum anteponat? Ad hunc malitiæ apicem ducit nummus. Euangelium ipsum audi. *Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum. & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quarebat opportunitatem, vt eum traderet.* Tanti fuit, apud perfid

Matth.
26, 14.

perfidum, pecunia, vt triginta argenteis venderet Deum. Sed de hae Iudæ scelerata prodicione, in peculiari libro, satis multa memorauit. Hic illud non possum ommittere, quàm plurimos esse Iudæ imitatores, qui Christum non solum Iudæis, & veneficis in sacra hostia conuulnerandum vendunt, sed eo etiam abnegato, amore diuitiarum, sibi novos Deos faciunt. Hoc est enim, quod apud Osee queritur Dominus: *Argentum, Osee 2.8*
multiplicauit eis, & aurum, qua fecerunt Baal. O miseros homines, ad quid dat vobis Deus argentum & aurum? An ad hoc, vt ex ijs idola Baal, & vitulos aureos conficiatis? Nam & filijs Israël olim Deus donauit thesauros Ægyptiorum, quibus illi non vsi sunt in eleemosynas, non in alium piuum vsu, sed ad vitulum ex eo conficiendum, vt inde Deum offenderent, vnde locupletati fuerunt. Queritur id meritò etiam per Ezechielem: *Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagines abominationum suarum, & simulachrorum fecerunt ex eo.* *Ezech. 7.20.* Neque hinc illi tantum tanguntur, qui ex auro, Iouis, aut Æsculapij, aut alterius ficti Numinis statuam fundunt, coluntque, sed omnes auari. Nam & Apo- *Coloss. 3.*
stolus 5.

stolus avaritiam, quae est idolorum seruitus, idololatriam vocat. Et si enim quidam dixit, nullas nummorum ereximus aras, Plutus tamen olim colebatur, & idem dixit:

Iuuen.
Satyr. 13.

Est alius metuens, ne crimen poena sequatur,

Hic putat esse deos, & peierat, atque in secum

Decernit, quodcumque volet de corpore nostro

Isis, & irato feriat mea lumina sistro,

Dummodo vel cecus teneam, quos abneget nummos.

ac rursus, de auaro:

Iuuen.
Satyr. 14.

Falsus erit testis, vendet periuria summi

Exiguâ, Cereris tangens aramq, pedemq,

Certè ubique tamquam Numini, Plurimum auro Venit honos. Certè non aliter quidam

pecunias colunt, ac si quid diuinum illis in-

esset: pecunijs religionem, iustitiam, caelum, Deum postponunt. Petrus Damiani sua aeta-

te, & S. Asterius, suo tempore id plerisque, in-
centore Iuliano Apostata, contigisse de-

plorant, & multos ob auri spem in aliqua
falsa secta affulgentem à recta fide deuiasse.

Et hodie quoque ah quàm multi tempora-
lium bonorum esca, cum dispendio aeterno-

Petrus
Damian.
opuscul. 31.
cap. 4.
S. Aster.
homil. de
Auarit.

sum,

rum, in hæresi perseuerant ! Agnoscunt veritatem esse apud Catholicos, vident errores Lutheranos, aliorumque sectariorum; sed quia officium, quia hæreditatē, quia agros, aut domos amitterent, malunt cælum perdere, quàm aurum; & potiùs dominis aureos montes promittentibus, quàm Deo adhærere. Hæc est illa misera seruitus, quam Deus minatur: *Seruietis dijs alienis, qui non dabunt vobis requiẽ die ac nocte.* Diuitiæ sunt tales dij, qui requiem non dant suis amatoribus, neque sinunt eos vacare & videre, quàm bonus sit verus Deus. Idcirco Christus disertè affirmat: *Non potestis Deo seruire, & mammona.* Errant ergo quicumque hoc facere tentant. Tentant autem innumeri; qui si hos, quos enumerauimus, diuitiarũ fructus expenderent, profectò numquam, de sua paupertate, vel de opibus amissis conquererentur.

Jerem. 17
13.

Luc. 16
12.

§. XVII.

Constantini Manassis de auro elogia, quod malè pro Numine colitur.

Potiùs exclamarent in modum Constantini Manassis, qui cum stragem captiuorum à Chagano Scytharum rege, miserandâ scenâ editam, ob illiberalem Mauritij Imperatoris

In Annal.
ann. 137.

peratoris parcitatem, immò sordidam & crudelem auaritiam, describeret, in hæc verba prorupit. *O aurum tyranne crudelis, hominum persecutor, audacissime, fraudulente, arx malorum omnium, castellum perniciæ, vastator urbium, propugnaculorum euersor, murorum dilacerator, oppidorum oppugnator, ædium succussor, qualibus malis mortales diuexas.* Nulla res in hominum vita tecum in certamen descendere potest: nulla res terrena tecum potest in comparationem venire. *Durum emollis, mollem induras: linguam mutam soluis, loquacem comprimis: currendo valentem tardum efficis, ac vicissim de tardo volucrum. Corda inflamas, & voluptate quadam demulces; sensus illecebris inenitabilibus, ceu prestigijs quibusdam excantas: cum interim venustas illa tua non minus veneno suo, quam vipera nocet. Leges & iura proculcas; verecundiam & pudorem abigis, sepulchra violas, parietes perforas. Nihil non habes venale, nihil non prodis. Nimirum friuolum quiddam est, ac fabula mera, vulgò quod dicitur; adamantem solum sanguine molliri. Quid enim esse te possit efficacius, etiam in saxis emolliendis? Hæc Constantinus Manasses, quæ sunt verissima. Aconita, quia de veneno sunt infamata, nemo pro lactuca*

Et uca comedit: aurum tot titulis noxium,
 homines adhuc gestiunt deuorare? semper
 fatitelligi, numquam satiandi. Et, quod
 peius est, in ipso morbo, se sanos esse rati.
 Nullum enim ex omnibus inuenies, qui se
 auarum esse fateatur; plurimos tamen, qui
 sint sub hac idolorum seruitute; nec enim
 Numinum, sed idolorum. *Qui est enim, ait*
Arnobius, qui credat, esse deos Lucrios, & lu-
crorum consecutionibus praesidere, cum ex turpi-
bis causis frequentissimè veniant, & aliorum,
semper ex dispendijs constent? Et paulò infra.
Quis deam Pecuniam esse credat, quam, velut
maximum Numen, vestra indicant littera de-
nare annulos aureos, loca in ludis atq; spectacu-
lis priora, honorum suggestus summos, ampli-
tudinem magistratus, & quod maxime pigri-
ament, securum per opulentias otium? Auari
 hanc Ethnicorum insaniam ab inferis reuo-
 cant; Deum verum spernunt, nummum
 pro Deo colunt; & hinc non solum stulti,
 verum etiam impij; qui oderunt, quod
 colendum, & volunt, quod exe-
 crandum.

Arnob.
 lib. 4. ad-
 uersus
 Gent.

